

Aysel Gündođdu, *PhD C.*

Turgay Münyas, *PhD C.*

asset

MUHASEBE, DENETİM VE ETİK KURALLAR

Sermaye Piyasası Faaliyetleri
İleri Düzey Lisansı Eğitimi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
MUHASEBE, DENETİM VE ETİK KURALLAR.....	1
Muhasebe Nedir?	1
Muhasebe Türleri	1
Temel Fonksiyonları	1
Mali Tablo Kullanıcıları	2
Muhasebecilik Mesleği	2
Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri.....	2
Muhasebenin Temel Varsayımları	7
Muhasebede Kullanılan Defter ve Belgeler	7
Muhasebe Döngüsü	8
Değerleme Esasları.....	8
Stokları Değerleme Esasları.....	8
Stok Maliyetlerini Hesaplama Yöntemleri	10
Net Gerçekleşebilir Değer Esasının Uygulanabileceği Durumlar	10
Net Gerçekleşebilir Değerin Belirlenmesi	11
Alacak ve Borçları Değerleme Esasları	11
Şüpheli Alacaklar.....	12
Döviz Dayalı İşlemler	12
İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Bağlı Menkul Kıymetleri Değerleme	12
Maddi Duran Varlıkları Değerleme Esasları.....	12
Maliyet Artış Fonu ve Sermayeye Ekleneyecek İştirak Hisseleri ve Gayrimenkul Satış Kazançları İle İlgili Esaslar	13
Kuruluş ve Teşkilatlanma Giderleri ile İlgili Esaslar.....	13
Araştırma ve Geliştirme Giderleri	13
Haklar ve Peştemallık (Firma Değeri)	13
Duran Varlıklarda Amortisman Muhasebesi	14
Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS).....	16

UFRS Uygulayacak Şirketler.....	16
Mali Tabloların Düzenlenme Amaçları	17
Mali Tabloların Nitelikleri.....	17
Mali Tabloların Unsurları.....	18
Varlıklar	19
Yabancı Kaynaklar (Borçlar).....	19
Öz sermaye	19
Performans	20
Mali Tablolara Alınma	20
Varlıkların Mali Tablolara Alınması.....	20
Borçların Mali Tablolara Alınması.....	20
Gelirin Mali Tablolara Alınması	20
Giderlerin Mali Tablolara Alınması.....	21
Mali Tablo Unsurlarının Değerlemesi.....	21
Mali Tablolar ve Sunum Kuralları	21
Bilanço	21
Gelir Tablosu	22
Gelir Tablosu Dipnotları	23
Özsermaye Değişim Tablosu	23
Nakit Akım Tablosu	23
İşletmede Mali Tablo Hazırlanmasından Sorumlu Olanlar	24
Yıllık Finansal Raporların Kurula ve Borsaya Bildirimi.....	24
Ara Dönem Finansal Raporların Kurula ve Borsaya Bildirimi.....	25
Yönetim Kurulu Yıllık Faaliyet Raporu.....	25
Mali Tabloların Yapısı ve İçeriği	26
Bilanço	26
Öz Sermaye	26
Gelir Tablosu	27
Özsermaye Değişim Tablosu	29
Mali Tablo Dipnotları.....	29
Ara Mali Tablolar	29
Ara Mali Tabloların Biçim ve İçeriği	30
Ara Mali Tablo Düzenleme Yükümlülüğü	30
Elektronik İmzanın Kullanım Alanları	31
GENEL KABUL GÖRMÜŞ GELİR TABLOSU VE BİLANÇO İLKELERİ.....	32
Gelir Tablosu İlkeleri	33

Halka Açık Anonim Ortaklıkların Kullanacakları Hesap Planı.....	34
SERMAYE PİYASASINDA HESAP PLANLARI	36
Aracı Kurum Hesap Planı.....	49
Aracı Kurumlarda Muhasebe Süreci.....	52
MALİ TABLOLARIN KONSALİDASYONU	52
Genel Tanımlar.....	52
Konsolidasyon Kapsamı Dışında Kalma Esasları	53
Konsolide Mali Tabloların Düzenlenme Yöntemleri	53
Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesinde Genel Esaslar.....	53
Konsolide Bilançonun Düzenlenmesine İlişkin Esaslar	54
Konsolide Gelir Tablosunun Düzenlenmesine İlişkin Esaslar.....	54
İlk Konsolide Mali Tablolar	55
Konsolide Mali Tabloların Bağımsız Denetimi	55
ENFLASYONUN MALİ TABLOLARA ETKİSİ.....	55
Fiyat Hareketleri.....	55
Enflasyonun İşletmeler Açısından Önemi	56
Enflasyonun Finansman Politikaları Üzerindeki Etkileri	56
Enflasyonun Yatırım Politikaları Üzerindeki Etkileri.....	56
Enflasyonun Kapasite Kullanım ve Üretim Politikaları Üzerindeki Etkileri.....	57
Enflasyonun Kâr Dağıtımı Üzerindeki Etkileri.....	57
Enflasyonun Fiyatlama Politikaları Üzerinde Etkileri	58
Enflasyonun Ücret Politikaları Üzerinde Etkileri.....	58
Enflasyonun Mali Tablolar Üzerindeki Etkisi.....	58
Enflasyonun Bilanço Üzerindeki Etkileri	58
Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerindeki Etkileri.....	59
Ülkemizde Enflasyon Muhasebesi Uygulaması	59
BİRLEŞME VE DEVİRLERİN MALİ TABLOLARA ETKİSİ.....	59
İşletme Birleşme Süreci.....	60
Devralma – Katılma Süreci	61
Birleşme Oranının Hesaplanmasında Uygulanabilecek Yöntemler	61
Ortaklık Devralma Yoluyla Birleşme Sonrasında Ulaşılabilecek Sermaye Tutarı ve Birleşme Oranı.....	62
Yeni Ortaklık Kurulması Yoluyla Birleşme Sonrasında Ulaşılabilecek Sermaye Tutarı	62
ARACI KURUMLARDA BELGE VE KAYIT DÜZENİ.....	63
Aracı Kuruluşlar Tarafından Tutulacak Defter ve Belgeler	63

Belge Saklama Süreleri.....	65
Hisse Senedi İşlemlerinin Belge ve Kayıt Düzeni	66
Kesinleşen İşlemlerin Hak Sahiplerine Dağıtılması Sırasında Düzenlenecek Belgeler	66
Hisse Senetlerinin Satış ve Alış İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi.....	66
Rüçhan Hakkı Kullanımı ve Bedelsiz Hisse Senetlerinin Muhasebeleştirilmesi ...	71
Temettü Farkları	71
Hisse Senetlerinin Temettü Gelirleri	71
Borçlanmayı İfade Eden Menkul Kıymet İşlemlerinin Belge ve Kayıt Düzeni.....	74
Borçlanmayı İfade Eden Menkul Kıymetlerin Alım Satım İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi.....	74
Anapara, Faiz, Kupon ve Gelir Payının Muhasebeleştirilmesi	75
Repo ve Ters Repo İşlemlerinin Belge ve Kayıt Düzeni	75
Repo ve Ters Repo İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi.....	75
Repo İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi.....	76
Ters Repo İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	77
Kredili Menkul Kıymet İşlemlerinin Belge ve Kayıt Düzeni	77
Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alınması İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi.....	77
Menkul Kıymetlerin Ödünç Verilmesi İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	77
ARACI KURUMLARDA SERMAYE YETERLİLİĞİ UYGULAMALARI.....	78
Özsermaye ve Sermaye Yeterliliği Tabanı	78
Değerleme İlkeleri	78
Borçlanma Araçlarının Değerleme İlkeleri.....	79
Yükümlülükler	79
Risk Karşılığı	80
Pozisyon Riski	80
Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinde Pozisyon Riski	82
Aracılık Yükleniminde Pozisyon Riski.....	82
Karşı Taraf Riski	82
Karşı Taraf Riski İçin Karşılık Ayrılması	83
Yoğunlaşma Riski.....	84
Döviz Kuru Riski.....	84
Risk Karşılığı Hesaplama Tablosu.....	84
RKHT'nin Yapısı	85
RKHT'nin Hazırlanması	85

Sermaye Yeterliliği Tabanı Hesaplama Tablosu	85
Likidite Yükümlülüğü Hesaplama Tablosu (LYHT)	85
BAĞIMSIZ DENETİM SÜRECİ VE DENETİM STANDARTLARI	86
Bağımsız Denetimin Temel Amacı	86
Yıllık Finansal Tabloları Bağımsız Denetime Tabi Olan İşletmeler	86
SPK'na Göre Bağımsız Dış Denetim Türleri	87
Sürekli Denetim	87
Sürekli Denetime Tabi Olan İşletmeler	87
Sınırlı Denetim	88
Özel Denetim	88
Özel Denetime Tabi Olan İşletmeler	88
Bağımsız Denetleme Kuruluşları	90
Bağımsız Denetçiler (Kıdeme Göre)	90
Bağımsız Denetçiler	91
Denetçilerin Yetkileri	92
Denetçilerin Bağımsızlığı ve Güvenilirliği	92
Bağımsız Denetleme Kuruluşunun Görevlendirilmesi ve Görevden Çekilmesi ...	93
Bağımsız Denetim İlkeleri	93
Bağımsızlık İlkesi	94
Bağımsızlığı Ortadan Kaldıran Durumlar	94
Denetçilerin Yapamayacağı İşler	94
Mesleki Özen ve Titizlik	94
Ticaret ve Mesleğe Aykırı Faaliyet Yasağı	95
Reklam Yasağı	95
Sır Saklama Yükümlülüğü	95
Karşılıklı İlişkiler ve Haksız Rekabet	95
Bağımsız Denetim Sözleşmesi	96
Bağımsız Denetim Sözleşmesinde Bulunması Gereken Asgari Unsurlar	96
Bağımsız Denetim Programı	96
Bağımsız Denetim Teknikleri	97
Bağımsız Denetleme Raporları	97
Hukuki ve Cezai Sorumluluk	97
Denetimden Sorumlu Komiteler	98
SERMAYE PİYASASI KURUMLARINDA İÇ DENETİM YÖNTEMLERİ	98
İç Denetim Sisteminin Kurulma Amaçları	98
İç Denetim Sistemi Alanları	98

İç Denetim Sisteminin Unsurları	99
İç Denetimde Riskler	99
Aracı Kuruluşlarda İç Denetim Sistemi	99
İç Denetim Sisteminin Genel Esasları	100
Yetki ve Sorumluluklar	102
İş Akış Prosedürleri	103
Teftiş Sistemi ve Teftiş Birimi	104
Teftiş Birimi Yöneticisinin Görevleri	104
Müfettişlerin Çalışma Esasları	106
TSPAKB ÜYELERİNİN SERMAYE PİYASASI FAALİYETLERİNİ YÜRÜTÜRKEN	
UYACAKLARI MESLEK KURALLARI.....	107
Müşterilerle İlişkiler	107
Çalışanların Müşterilerle İlişkileri	107
DENEME SINAVLARI.....	111
Deneme I.....	113
Deneme II.....	122
Deneme III.....	130
Deneme IV	138
KAYNAKÇA	148